

Adroddiad i	Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	
Dyddiad	15 Ebrill 2024	
Swyddog Arweiniol	Gareth Owens, Clerc	
Swyddog Cyswllt	Gareth Owens (01745 535286)	
Pwnc	Adolygiad Treigl o'r Cod Ymddygiad Cynghorwyr	

DIBEN YR ADRODDIAD

- 1 Adolygu Cod Ymddygiad y cynghorwyr (y Cod) i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn berthnasol ac yn gyfredol, yn enwedig yng ngoleuni'r argymhellion a wnaed yn Adolygiad Penn.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Yn 2021 gwnaeth Adolygiad Penn, ymhlith pethau eraill, argymhellion ar gyfer newidiadau i God Ymddygiad y cynghorwyr. Mae'r Pwyllgor Safonau (y Pwyllgor) wedi ystyried yr argymhellion ac yn awgrymu bod Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru (yr Awdurdod) yn gwneud nifer o newidiadau gwirfoddol.

ARGYMHELLION

- 3 Gofynnir i aelodau:
  - i) Gynnwys yr holl nodweddion gwarchoddedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 o fewn y gwaharddiad ar wahaniaethu; a
  - ii) Diwygio'r gofyniad i adrodd am ymddygiad troseddol gan eraill i gynnwys hefyd rhoi gwybod am eich hun pan fo cynghorydd yn cael euogfarn (ac eithrio hysbysiad cosb benodedig)

SYLWADAU GAN Y PANEL GWEITHREDOL/PWYLLGOR ARCHWILIO

- 4 Nid yw'r adroddiad hwn wedi'i ystyried o'r blaen gan yr Aelodau.

CEFNDIR

- 5 Mae'r Pwyllgor yn adolygu pob cod a phrotocol unwaith yn ystod tymor pob Awdurdod i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gyfredol ac yn berthnasol. Rhaid i'r Awdurdod fabwysiadu Cod Ymddygiad ar gyfer cynghorwyr o dan a.52 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac felly mae'r ddogfen yn parhau'n berthnasol.

- 6 Yn 2021 comisiynwyd Richard Penn (cyn-brif weithredwr awdurdod lleol a chyn-gadeirydd Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol) gan Lywodraeth Cymru i adolygu'r fframwaith moesegol, h.y. Cod Ymddygiad cynghorwyr a'r mecanweithiau i'w gefnogi a'i orfodi.
- 7 Gwnaeth yr adroddiad sy'n deillio o'r adolygiad hwnnw ("Adolygiad Penn") rai argymhellion ar gyfer newidiadau i'r model cenedlaethol y mae Cod Ymddygiad cynghorwyr yr Awdurdod yn seiliedig arno (y cod). Mae'r model cenedlaethol hwnnw'n ddogfen statudol, a bydd angen deddfwriaeth i wneud newidiadau i'r model hwnnw. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu deddfu ond nid tan dymor nesaf y Senedd, h.y. ar ôl 2026. Gall yr Awdurdod, os yw'n dymuno, fabwysiadu rhai neu'r cyfan o'r argymhellion yn wirfoddol nawr, ar yr amod ei fod yn fodlon na fydd hynny'n gwneud y cod yn llai beichus na'r model cenedlaethol.

GWYBODAETH

- 8 Mae'r cod model cenedlaethol yn cynnwys gwaharddiad ar wahaniaethu. Fodd bynnag, cyhoeddwyd y model cenedlaethol yn 2008, hynny yw cyn Deddf Cydraddoldeb 2010, ac nid yw'n cynnwys yr holl nodweddion gwarchoddedig o dan y Ddeddf honno. Roedd Adolygiad Penn yn argymhell y dylai'r cod gynnwys yr holl nodweddion gwarchoddedig fel ei fod yn gyson â'r Ddeddf. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod yr Awdurdod yn ymestyn y gwaharddiad yn y cod i gynnwys yr holl nodweddion gwarchoddedig.
- 9 Mae bwlch hefyd o fewn y Cod ar hyn o bryd. Mae'n ofynnol i gynghorwyr roi gwybod am ymddygiad gan eraill y maent "yn credu'n rhesymol ei fod yn cynnwys neu'n debygol o gynnwys ymddygiad troseddol". Nid yw'n cynnwys rhwymedigaeth debyg i roi gwybod am eu hymddygiad troseddol eu hunain. Mae yna egwyddor gyfreithiol bwysig na ellir gofyn i berson argyhuddo ei hun, ond bu sefyllfaoedd lle mae cynghorydd wedi ei gael yn euog o drosedd heb i'w gyngor/awdurdod fod yn ymwybodol o'r euogfarn. Pe bai rhwymedigaeth ar rywun i roi gwybod am ymddygiad troseddol ei hun yn dilyn euogfarn, yna:
  - a. byddai'n osgoi sefyllfa o gynghorydd yn argyhuddo'i hun; a
  - b. byddai'n osgoi sefyllfa o'r gofyniad yn cael unrhyw effaith ôl-weithredol
- 10 Roedd y Pwyllgor hefyd yn pryderu y gallai fod oedi hir rhwng honiadau diogelu neu honiadau difrifol eraill yn cael eu gwneud yn erbyn cynghorydd ac achos llys/euogfarn. Byddai'r gweithdrefnau diogelu yn ystyried a oedd angen cymryd camau mewn perthynas â chynghorydd ac a fyddai angen gofyn i'r Ombwdsmon geisio gorchymyn atal dros dro.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Ystyrir nad yw'n berthnasol
Cyllideb ar gyfer 2023/24	Ystyrir nad yw'n berthnasol
Cyfreithiol	Rôl y Pwyllgor o dan adran 54 Deddf Llywodraeth Leol 2000 yw: (a) hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod; a (b) cynorthwyo aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod i gadw at god ymddygiad yr awdurdod.
Staffio	Ystyrir nad yw'n berthnasol
Cydraddoldeb/ Hawliau Dynol/Y Gymraeg	Ni ystyrir bod unrhyw faterion y mae angen mynd i'r afael â hwy gan fod yr argymhellion yn berthnasol yn gyfartal i bob Aelod, beth bynnag fo'u nodweddion gwarchodedig o dan y Ddeddf Cydraddoldeb Sengl. Bydd angen deddfwriaeth ar argymhelliad v fel sail gyfreithiol ar gyfer unrhyw ymyrraeth â'r hawl i ryddid mynegiant gwleidyddol.
Risgiau	Y risg o fabwysiadu newidiadau nawr yw, pan fydd Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi deddfwriaeth, efallai na fydd cod yr Awdurdod yn cyd-fynd â hynny. Yna byddai angen diwygio pellach i gydymffurfio â'r model cenedlaethol.